

STORTINGET

Innst. 198 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:97 S (2017–2018)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk og Nicholas Wilkinson om videreføring og utvidelse av forsøk med tettere oppfølging ved sykefravær og egenmelding ved sykdom i opptil ett år

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forlenge og utvide forsøket med egenmelding ved sykdom i opptil ett år, med tettere oppfølging fra ledere på arbeidsplassen ved sykdom, for å samle mer kunnskap og vurdere muligheten for å innføre ordningen på landsbasis. Stortinget forutsetter at det kommer finansiering til grundig følgeforskning etter forsøket.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 20. desember 2017 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 22. januar 2018 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Arild Grande,

Eigil Knutsen og Hadia Tajik, fra Høyre, Margret Hagerup, Mats Kirkebirkeland og Kristian Tonning Riise, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Sigrid Simensen Ilsøy, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Venstre, Terje Breivik, viser til Representantforslag 97 S (2017–2018) fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk og Nicholas Wilkinson om videreføring og utvidelse av forsøk med tettere oppfølging ved sykefravær og egenmelding ved sykdom i opptil ett år, og til statsrådets svarbrev av 22. januar 2018. Komiteen viser videre til at forsøksprosjektet «Egenmelding 365» pågikk i perioden fra våren 2013 til sommeren 2016. Formålet med forsøksprosjektet var å se om mulighetene for en utvidet egenmeldingsperiode lik varighetsbegrensningen i sykepengeordningen kunne bidra til redusert sykefravær. 12 virksomheter deltok i forsøket, hvor det ble prøvd ut to virkemidler. Det viktigste var at ansatte kunne bruke egenmelding ved sykdom i inntil 365 dager. Fire av virksomhetene prøvde også ut virkemidlet iBedrift, som gir ansatte informasjon om muskel- og skjelettplager og lettere psykiske plager, for å skape trygghet for å jobbe med slike plager (jf. Probarapport 2016–14).

Komiteen viser også til omtale av forsøksprosjektet «Egenmelding 365» i statsbudsjettet for 2018, Prop. 1 S (2017–2018) Arbeids- og sosialdepartementet, der det fremgår at prosjektet ble avsluttet i 2016. Probasamfunnsanalyse og Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) har evaluert forsøket (Probarapport 2016–14). Hovedkonklusjonen var at ordningen i seg selv ikke har påvirket sykefraværet, men at oppfølgingen og dialogen ble tettere og med mer vekt på tilrettelegging og gradering av sy-

kefravær. På den annen side ble det som følge av forsøket påvist en svak negativ effekt på samarbeidsforhold og tillit i virksomhetene. Evalueringen viste videre til besparelser i form av frigjorte lege- og helsepersonellressurser, beregnet til minst 192 mill. kroner på landsbasis om ordningen hadde erstattet dagens sykmelding.

Komiteen viser til at regjeringens beslutning om ikke å gå videre med å vurdere endringer i dagens egenmeldingsordning ble tatt til orientering uten innvendinger fra partene i møte 15. juni 2017 i IA-oppfølgingsgruppen. Stortinget hadde heller ingen innvendinger til utviklingen av forsøksprosjektet «Egenmelding 365» i sin behandling av statsbudsjettet for 2018 (jf. Innst. 15 S (2017–2018)).

Statsråden viser i sitt svarbrev av 22. januar 2018 spesielt til «Tillitsprosjektet» i Mandal kommune, som ligger til grunn for forslaget i Representantforslag 97 S (2017–2018). Evalueringen av prosjektet i Mandal kommune tyder på at det var oppfølgingsprosedyrene, og ikke den utvidete egenmeldingsordningen, som var årsaken til nedgang i sykefraværet blant kommunens ansatte. Evalueringen av «Egenmelding 365» peker i samme retning.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, finner på denne bakgrunn ikke grunnlag for at Stortinget skal vedta å gå videre med forsøket, motsatt av konklusjonen i IA-oppfølgingsgruppen.

Komiteen viser til «Intensjonsavtale om et mer inkluderende arbeidsliv 4. mars 2014 – 31. desember 2018» og forutsetter at partene har merket seg de positive erfaringene av tettere oppfølging og dialog, mer vekt på tilrettelegging på arbeidsplassen og gradert sykmelding.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker også at regjeringen bruker de positive erfaringene med tettere oppfølging i forhandlinger om ny IA-avtale.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vektlegge de positive erfaringene med tettere oppfølging av sykefravær i forhandlinger om ny IA-avtale.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil fremheve at forsøksprosjektene med utvidet egenmeldingsrett har hatt positive effekter når det kommer til å redusere sykefraværet. Dette på grunn av følgeeffekter ved at ansvaret for sykefraværet flyttes til arbeidsgiver, og viser til svarbrev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråd Anniken Hauglie:

Kjernen i forsøk med utvidet egenmeldingsrett er at ansvar for sykefraværarbeidet flyttes fra sykmelder til arbeidsplassen, og spesielt relasjonen ansatt-leder. En utvidet egenmeldingsordning kan på denne måten støtte oppom hovedprinsippet i IA-avtalen om at det er arbeidsplassen som er den viktigste arenaen for et inkluderende arbeidsliv.

Dette medlem viser også til at utvidet egenmeldingsrett kan lette trykket hos fastlegene, som allerede er i en sterkt presset situasjon, og at offentlige midler på denne måten kan anvendes mer effektivt.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forlenge og utvide forsøket med egenmelding ved sykdom i opptil ett år, med tettere oppfølging fra ledere på arbeidsplassen ved sykdom, for å samle mer kunnskap og vurdere muligheten for å innføre ordningen på landsbasis. Stortinget forutsetter at det kommer finansiering til grundig følgeforskning etter forsøket.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen vektlegge de positive erfaringene med tettere oppfølging av sykefravær i forhandlinger om ny IA-avtale.

Forslag Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen forlenge og utvide forsøket med egenmelding ved sykdom i opptil ett år, med tettere oppfølging fra ledere på arbeidsplassen ved sykdom, for å samle mer kunnskap og vurdere muligheten for å innføre ordningen på landsbasis. Stortinget forutsetter at det kommer finansiering til grundig følgeforskning etter forsøket.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet. Senterpartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:97 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk og Nicholas Wilkinson om videreføring og utvidelse av forsøk med tettere oppfølging ved sykefravær og egenmelding ved sykdom i opptil ett år – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 20. mars 2018

Erlend Wiborg

leder

Lise Christoffersen

ordfører

VEDLEGG

Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråd Anniken Hauglie til arbeids- og sosialkomiteen, datert 22. januar 2018

Representantforslag 97 S (2017–2018) – videreføring og utvidelse av forsøk med tettere oppfølging ved sykefravær og egenmelding ved sykdom i opptil ett år

Jeg viser til brev av 20. desember 2017 der Arbeids- og sosialkomiteen ber om statsrådens vurdering av forslaget i dokument 8:97 S (2017–2018).

I dokument 8:97 S (2017–2018) blir det foreslått å videreføre og utvide forsøk med egenmelding ved sykdom i opptil ett år og tettere oppfølging fra ledere på arbeidsplassen ved sykdom. Formålet er å samle mer kunnskap og vurdere muligheten for å innføre en utvidet egenmeldingsordning på landsbasis.

Jeg vil innlede med å si at det er viktig å prøve ut tiltak som har et potensiale til å redusere sykefraværet. Det samlede sykefraværsnivået i Norge er høyt, og særlig i kommunal sektor. Det er også en utfordring at sykefraværet ikke synes å gå ned, men i stedet har vært relativt stabilt de siste fem årene. Det innebærer bl.a. at vi fortsatt er et godt stykke unna å nå målet i IA-avtalen om en nedgang i sykefraværet på 20 prosent sammenlignet med 2. kvartal 2001.

Kjernen i forsøk med utvidet egenmeldingsrett er at ansvar for sykefraværarbeidet flyttes fra sykmelder til arbeidsplassen, og spesielt relasjonen ansatt-leder. En utvidet egenmeldingsordning kan på denne måten støtte oppom hovedprinsippet i IA-avtalen om at det er arbeidsplassen som er den viktigste arenaen for et inkluderende arbeidsliv. Jeg mener derfor at det har vært ønskelig å gjennomføre ulike forsøk med utvidet egenmeldingsrett, for å teste ut om utvidet egenmelding isolert sett kan bidra til et lavere og mer bærekraftig sykefravær.

Jeg vil begynne mitt svar med å gi en oversikt over tidligere forsøk med utvidet egenmeldingsrett i Norge og funn fra evalueringer av disse, herunder Mandal kommunes "Tillitsprosjektet" og forsøksprosjektet Egenmelding 365.

Tidligere forsøk med utvidet egenmeldingsrett

Kristiansand kommune og Mandal kommune har tidligere gjennomført forsøksprosjekter med utvidet egenmeldingsrett. Begge disse forsøksprosjektene har blitt evaluert. Funn fra evalueringer av Kristiansand kommune sitt egenmeldingsprosjekt, hvor de ansatte hadde rett til å nytte egenmelding i 50 dager, indikerer at en utvidet egenmeldingsrett kan forkorte fravær. Et annet funn er endret mønster for korttidsfraværet, ved at det ble flere, men kortere fravær.

En evaluering av Mandal kommunes "Tillitsprosjektet", hvor de ansatte bl.a. hadde rett til å nytte egen-

melding i 365 dager, fant en betydelig reduksjon i sykefraværet etter at prosjektet ble iverksatt sammenlignet med et sett referansekommuner. Et sentralt funn i evalueringen av Tillitsprosjektet i Mandal kommune er at det var *oppfølgingsprosedyrene* i Tillitsprosjektet som synes å ha vært avgjørende for den observerte nedgangen i sykefraværet blant kommunens ansatte. Hvorvidt en ordning med utvidet egenmeldingsrett alene ville økt eller redusert sykefraværet i Mandal kommune kan evalueringen imidlertid ikke gi svar på. Tillitsprosjektet ble avsluttet i 2012 og har ikke hatt status som forsøk siden. I påvente av resultater fra Egenmelding 365-forsøket (se nedenfor) og en nærmere vurdering av disse har imidlertid Mandal kommune, etter samtykke fra Arbeids- og sosialdepartementet, hatt anledning til å benytte en ordning med 365 dagers egenmelding også etter 2012.

For å få mer kunnskap om de isolerte effektene av utvidet egenmeldingsrett ble forsøksprosjektet Egenmelding 365 igangsatt i 2013, bl.a. etter anbefaling fra Almlid-utvalget (NOU 2010:13 Arbeid for helse – Sykefravær og utstøting i helse- og omsorgssektoren). I forsøksprosjektet Egenmelding 365 inngikk totalt tolv virksomheter, fordelt på ulike sektorer og næringer. Hverken Mandal kommune eller Kristiansand kommune inngikk som forsøksvirksomheter, men disse kommunenes erfaringer med utvidet egenmeldingsrett er gjengitt i forsøkets evalueringsrapport. Forsøksdesignet i Egenmelding 365-forsøket var innrettet slik at man skulle kunne identifisere de isolerte effektene av utvidet egenmeldingsrett. I denne delen av forsøket inngikk totalt åtte virksomheter. Ansatte i disse forsøksvirksomhetene fikk anledning til å nytte egenmelding ved sykefravær i inntil ett år.

For å kunne isolere effekten av utvidet egenmeldingsrett ble forsøksvirksomhetene ikke pålagt å endre rutiner for sykefraværsoppfølging i forsøksperioden. De skulle følge lovpålagte rutiner for sykefraværsoppfølging på vanlig måte, og ellers var det opp til virksomhetene å vurdere behovet for endrede rutiner. Det vil si at tettere sykefraværsoppfølging ikke var en del av tiltaket som ble prøvd ut, men istedenfor ble identifisert som en mulig effekt av den utprøvde egenmeldingsordningen.

Evalueringen av Egenmelding 365-forsøket finner at ordningen med utvidet egenmeldingsrett i seg selv ikke påvirket sykefraværet i forsøksvirksomhetene. Andre sentrale funn er at den utvidede egenmeldingsordningen førte til økt bruk av gradert sykefravær og til tettere oppfølging og dialog i forsøksvirksomhetene, men

uten at dette førte til en reduksjon i det totale sykefraværet. Et annet funn er at den utvidede egenmeldingsordningen hadde en svak negativ påvirkning på de ansattes opplevelse av samarbeidsforhold, støtte fra leder og kollegaer, og tillit mellom ansatte og leder i forsøksvirksomhetene. Selv om den utprøvde egenmeldingsordningen ble vesentlig mindre brukt i forsøksvirksomhetene enn opprinnelig forutsatt og forventet, fremstiller evalueringen funnene som sikre på grunn av inngående kvalitative studier av forsøksvirksomhetene.

Eventuelle videre forsøk med utvidet egenmeldingsrett og tettere oppfølging

Jeg mener at gjennomføringen av Egenmelding 365-forsøket har gitt et bedre kunnskapsgrunnlag for å konkludere med at en ev. utvidelse av dagens egenmeldingsordning alene ikke er veien å gå for å få ned sykefraværet i Norge. Av denne grunn ble det signalisert i statsbudsjettet for 2018 under Arbeids- og sosialdepartementet at departementet ikke vil gå videre med å vurdere endringer i dagens egenmeldingsordning. Arbeids- og sosialdepartementets avslag på Mandal kommunes søknad om videreføring av sin utvidede egenmeldingsordning utover 2017 må ses i lys av dette.

Representantene foreslår et utvidet forsøk hvor man prøver ut en utvidet egenmeldingsordning i kombinasjon med tettere oppfølging fra ledere på arbeidsplassen. Et slikt forsøk vil kunne gi nyttig kunnskap, for eksempel om mulige samspillseffekter mellom tettere oppfølging og utvidet egenmeldingsrett. Jeg stiller meg samtidig noe tvilende til merverdien av ytterligere utprøving av utvidet egenmeldingsrett, og mener det for eksempel kan være mer å hente på å prøve ut ulike oppfølgingsprosedyrer på arbeidsplassen som et virkemiddel for redusert sykefravær.

Det er i denne sammenheng viktig for meg å understreke at det er fullt mulig å få til god sykefraværsoppfølging på arbeidsplassen og redusert sykefravær uten en ordning med utvidet egenmeldingsrett. God sykefraværsoppfølging handler i stor grad om ledelsesengasjement, tett oppfølging av den enkelte, og systematisk samarbeid mellom ledere, tillitsvalgte og vernetjenesten. En utvidet egenmeldingsordning kan være et nyttig verktøy i virksomheter som allerede har et aktivt, systematisk og godt forankret sykefraværsarbeid, men det er lite i det foreliggende kunnskapsgrunnlaget som tyder på at en slik ordning kan være noe mer enn et nyttig verktøy.

Om lag 60 pst. av alle påbegynte sykefraværstilfeller har en varighet på 16 dager eller mindre. Arbeidsgiver står i dag står fritt til å akseptere egenmelding i hele arbeidsgiverperioden (de 16 første fraværsdagene) for sykepenger (folketrygdloven § 8-24). Det innebærer at i de fleste sykefraværstilfellene så er det med dagens regelverk mulig å benytte egenmelding.

Vi må prøve ut nye metoder og virkemidler for å finne ut hvilke tiltak som virker for å få ned sykefraværet. Bakgrunnen for å ha et forsøk med utvidet egenmeldingsrett var nettopp å undersøke dette. Det kan ikke utelukkes at det kan være et nyttig verktøy i virksomheter som allerede har et aktivt, systematisk og godt forankret sykefraværsarbeid. Samtidig er det viktig å bruke den kunnskapen man får fra de forsøkene som gjennomføres. I lys av det foreliggende kunnskapsgrunnlaget og vurderingene som jeg har redegjort for ovenfor, anser jeg det som tvilsomt at utvidet egenmeldingsrett er en ordning som vil føre oss nærmere målet om å redusere det samlede sykefraværet i Norge.

